

پیش دبستانی‌ها

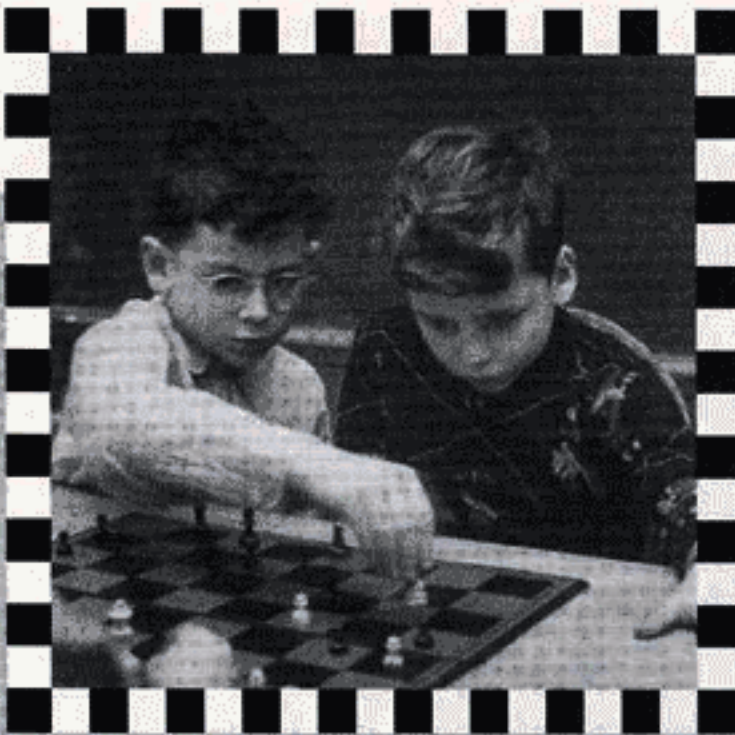
در خانه‌های سیاه و سفید

گفت‌وگو با احسان قائم مقامی، استاد بزرگ شطرنج ایران
در مورد مدرسه‌ی شطرنج و آموزش تفکر به کودکان

گفت‌وگو؛ منیره حبیب‌پور

اشاره
احسان قائم مقامی، استاد بزرگ شطرنج ایران و قهرمان بین‌المللی این رشته است. وی از هشت سالگی، یعنی حدود ۱۷ سال است که شطرنج بازی می‌کند و در حال حاضر در ۲۶ سالگی، علاوه بر تحصیل در دوره‌ی فوق‌لیسانس حقوق بین‌الملل، مدیریت «مدرسه‌ی شطرنج نوین» را هم به عهده دارد. این مرکز علاوه بر این که برای بزرگسالان کلاس‌های آموزشی دارد، برای نونهالان رده‌های سنی پنج تا شش سال هم برنامه‌ی آموزش شطرنج دارد. همین امر بهانه‌ای شد تا قهرمان شطرنج کشورمان را پیدا کنیم - البته به سختی - و درباره‌ی اهداف تأسیس و چگونگی کار و برنامه‌ریزی در این مدرسه برای کودکان پیش‌دبستانی گفت‌وگویی انجام دهیم.

از همان ایام کودکی برای رفتن به مسابقه، بهترین لباس‌ها را می‌پوشیدم و همیشه اولین نفری بودم که قبل از دیگران و باز شدن درها به محل می‌رسیدم. حتی پیش از مسابقه با شرکت‌کننده‌ها صحبت می‌کردم و از آرمان‌هایم می‌گفتم. به خودم قول‌هایی داده بودم و فضاسازی‌های ذهنی داشتم که در ۱۲ سالگی بیشتر آن‌ها محقق شدند.

چند فعالیت اجتماعی را با هم یاد بگیرند. در این جا ذهن بچه‌ها را طوری آماده می‌کنیم که موضوع پیش آمده را تجزیه و تحلیل کنند و به دقت و سرعت، تصمیم بگیرند. با این که هفته‌ای دو جلسه برای هر نفر پیش‌بینی شده است، اما علاقه‌مندان می‌توانند به دل‌خواه به تعداد جلسات بیفزایند.

ما به آن‌ها می‌گوییم، شطرنج به عنوان ورزش، آن قدر کارایی ندارد که تمام ارگان‌های بدن را تنظیم کند و فقط ذهن را پرورش می‌دهد. با توجه به این ویژگی، آن‌ها باید ورزش‌هایی تکمیلی مانند شنا و در سنین بالاتر کوه‌نوردی یا تنیس را هم انجام دهند. از طرف دیگر برای ایجاد انگیزه، به کودکان کتاب‌های خط، نقاشی و یا داستان‌های مناسبی می‌دهیم که به نوعی با سایر فعالیت‌ها و زمینه‌های موجود نیز آشنا شوند و ارتباط داشته باشند.

• شما تاکنون به کدام رشته‌های ورزشی پرداخته‌اید؟

- من تا ۱۰ رشته‌ی ورزشی را تا سطح بالاتر از آماتوری انجام داده‌ام. فوتبال، یینگ‌پنگ، بدن‌سازی، شنا، بدمینتون، دوچرخه‌سواری و چند رشته‌ی دیگر که در تیم‌های منتخب آموزشگاه‌ها حضور داشته‌ام. ولی از بین همه، شطرنج نیاز مرا پاسخ گفت.

• آیا از نتیجه‌ی فعالیت‌های خود در این مدرسه بازخوردی گرفته‌اید؟

- از تأسیس مدرسه‌ی شطرنج نوبن سه سال می‌گذرد. همه‌ی افرادی که به ما مراجعه می‌کنند، برای قهرمانی و ماندن بلندمدت در این رشته نمی‌آیند. در واقع دیدگاه‌های افراد متفاوت است. خانواده‌ها بچه‌هایشان را یا برای پرورش ویژگی‌های شخصیتی، یا جدی کردن فعالیت‌های ذهنی و یا برای کنترل رفتارها به این جا می‌فرستند. ما هم می‌کوشیم، به وسیله‌ی شطرنج تأثیر مثبتی روی تحصیل، شخصیت و رفتار آن‌ها داشته باشیم.

• برای مثال با بچه‌های پیش‌فعال چه می‌کنید؟

- در مورد بچه‌های پیش‌فعال به نتیجه‌ی خوبی رسیده‌ایم. آن‌ها با شطرنج به هنجارهایی رسیده‌اند و رفتار گذشته‌شان تعدیل شده است. حتی اگر کودکی کم‌رو باشد، در این محیط و بعد از چند جلسه، قدرت ایجاد ارتباط پیدا می‌کند و می‌تواند حرفش را بزند. این ورزش در فرد تعادل فکری و رفتاری ایجاد می‌کند و سبب می‌شود، به عنوان فردی مؤثر در مدرسه یا خانه حضور یابد. گویا بچه‌ها این جا زود بزرگ می‌شوند. حتی خود من خیلی چیزها از بچه‌ها یاد گرفته‌ام.

• در آینده این مدرسه را گسترش خواهید داد؟

- بله. هرچه جلوتر می‌رویم، انگیزه‌ام برای تأثیر و ماندگاری در جامعه‌ی آموزشی کشور بیشتر می‌شود. تلاش می‌کنم تحصیلاتم را تا دکترا ادامه دهم. شطرنج زمینه‌ای است که مرا به بسیاری از هدف‌هایم در زندگی رسانده است.

دوست دارم کارم را به فراتر از ایران نیز توسعه دهم. در حال حاضر در استان تهران، شهر رشت، شیراز و قائم‌شهر، مدرسه‌های شطرنج نوین مشغول کارند و به امید خدا مراکز اراک، ساری و مشهد نیز آماده خواهند شد.

• آقای قائم مقامی، از ایده و فکر تأسیس این مدرسه بگویید؟

- با توجه به اقبال عمومی و آشنایی وسیع مردم با این رشته و این که کشش و علاقه‌ی زیادی نسبت به این ورزش وجود دارد، احساس کردم برای آموزش و انتقال تجربیات خودم و تربیت استعدادها و پرورش توانایی‌های نهفته در نونهالان و نوجوانان کشور، پایگاه یا مدرسه‌ای لازم است تا به طور انسجام یافته، علاقه‌مندان را با این ورزش ذهنی آشنا و آن‌ها را برای گسترش آن همراهی کند.

• آیا موارد مشابه این مدرسه را در داخل یا خارج از کشور مشاهده کرده‌اید؟

- بله. مثلاً در روسیه چنین است و برنامه‌ی درسی ویژه‌ای در زمینه‌ی شطرنج برای علاقه‌مندان وجود دارد. در داخل کشور هم جسته و گریخته فعالیت‌هایی صورت پذیرفته بود.

• چرا به بچه‌های پیش‌دبستانی هم توجه کرده‌اید؟

- تحقیقات نشان داده است که بهترین سن شروع شطرنج پنج تا شش سالگی است. در این دوره‌ی کودکی یادگیری مطالب جدی است. شرایط کودک پنج ساله با کودک هفت ساله متفاوت است.

در این سن، کودک سعی دارد آماده‌ی ورود به فضاهایی شود که جدی‌ترند و آموزش، بهتر جواب می‌دهد. البته ما از نونهال پیش‌دبستان انتظار خاصی نداریم، اما انعطاف و آموزش‌پذیری وی اجازه‌ی تعامل بیشتری می‌دهد. بچه‌هایی که در سنین پایین کاری را شروع می‌کنند، به راحتی داده‌ها را در ذهن حک می‌کنند. ورزش شطرنج در سنین پایین خاصیت سازندگی شخصیت دارد. در کشورهای پیشرفته، پدرها و مادرها دوست دارند فرزندشان دارای استقلال شخصیتی باشد. بنابراین، به این ورزش که یکی از راه‌های رسیدن به چنین استقلالی است، گرایش می‌یابند. در نتیجه معمولاً فرزندان دارند که برای خودشان مدیرند. می‌توانند برخی مشکلات را حل کنند، تصمیم‌های خوب می‌گیرند و غلط از صحیح را تشخیص دهند.

• آیا هر علاقه‌مندی می‌تواند به مدرسه‌ی شما بیاید؟

- اکثر متقاضی‌های ما در سنین بین پنج تا نه سال هستند. با این که تعیین سطح می‌کنیم، اما به اعتقاد من هر کس می‌تواند هر کاری را انجام دهد؛ به شرطی که احساس کند، آن کار انجام‌شدنی است و خود را برای انجام آن آماده کرده باشد. البته برای این که انرژی کلاس از بین نرود، روی بهره‌ی هوشی تمرکز می‌کنیم تا افراد هم سطح کنار هم باشند.

• آیا مربی‌های شما به کار با این کار گروه سنی آشنا هستند؟

- اکثر مربی‌های این مدرسه، از مجرب‌ترین مربی‌های کشور هستند. در کنار شطرنج، کار با نونهالان را نیز به خوبی می‌شناسند و نوع ارتباط با کودک را می‌دانند. در محیط‌های آموزشی حضور داشته‌اند و نیازهای کودکان را درک می‌کنند.

• در مدرسه‌ی نوین شطرنج، آیا فعالیت‌های جنبی نیز دارید؟

- در کنار فعالیت اصلی مدرسه که شطرنج است، فعالیت‌های ترکیبی نیز در نظر گرفته شده‌اند. سعی می‌کنیم ذهن بچه‌ها چند بعدی پرورش یابد و